COLOCVIU STRATEGIC

Nr.7
Iulie 2013

UNIVERSITATEA NAŢIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

INSTRUMENTE JURIDICE ŞI MECANISME EUROPENE DE COOPERARE ŞI ASISTENŢĂ ÎN DOMENIUL PROTECŢIEI CIVILE

Ioan NIŢICĂ

1. Instrumentele juridice europene în domeniul protecţiei civile

1.1. Mecanismul comunitar şi instrumentul financiar de protecţie civilă

Elementele-cheie pentru asigurarea protecţiei civile în cadrul UE sunt Mecanismul de Protecţie Civilă (CPM) şi Instrumentul financiar de protecţie civilă. CPM cuprinde 32 de state – 28 de state membre UE, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Islanda, Liechtenstein şi Norvegia.

CPM este aplicat, din februarie 2010, de Direcţia Generală de Ajutor Umanitar şi Protecţie Civilă (DG ECHO) şi este destinat să faciliteze cooperarea în cadrul intervenţiilor în materie de protecţie civilă, în eventualitatea unor situaţii de urgenţă majoră care necesită o reacţie imediată.

Preocupările Uniunii Europene în domeniul consolidării cooperării în domeniul protecţiei civile datează din 1985, fiind consolidate în 1997 prin adoptarea *Deciziei Consiliului 98/22/CE din 19 decembrie 1997 privind instituirea programului de acţiune comunitară în domeniul protecţiei civile* şi apoi prin *Decizia Consiliului 1999/847/CE din 9 decembrie 1999 de instituire a unui program de acţiune comunitară în domeniul protecţiei civile*. Ulterior, a fost adoptată *Decizia 2001/792/CE, Euratom, de instituire a unui mecanism comunitar de favorizare a unei cooperări consolidate în cadrul intervenţiilor de urgenţă care ţin de protecţia civilă*, modificată, pentru a asigura o manifestare mai eficace şi mai vizibilă a solidarităţii europene, prin *Decizia 2007/779/CE, Euratom, (reformă) de instituire a unui mecanism comunitar de protecţie civilă*, în vigoare.

Cooperarea în domeniul protecţiei civile în cadrul UE vizează protecţia populaţiei, mediului înconjurător, bunurilor şi patrimoniului cultural în situaţii de dezastre naturale sau tehnologice, acte de terorism, inclusiv poluări marine, produse pe teritoriul Uniunii sau în afara acestuia.

Mecanismul de protecţie civilă instituit prin *Decizia 2007/779/CE, Euratom,* constă într-o serie de *elemente şi acţiuni*[1], care cuprind:

- Identificarea echipelor de intervenţie şi a altor forme de sprijin pentru intervenţie;
- Înfiinţarea şi punerea în aplicare a unui program de instruire, de ateliere, seminarii şi proiecte-pilot privind principalele aspecte ale intervenţiilor;
- Constituirea şi trimiterea de echipe de evaluare şi/sau coordonare;
- Instituirea şi gestionarea unui *Centru de monitorizare şi de informare* (MIC);
- Instituirea şi gestionarea unui *Sistem comun de comunicare şi informare în situaţii de urgenţă* (CECIS) pentru a permite comunicarea şi schimbul de informaţii între MIC şi punctele operaţionale de contact din statele membre;
- Contribuţie la dezvoltarea sistemelor de detectare şi de alertă timpurie în caz de dezastre;
- Sprijin pentru statele membre în vederea obţinerii accesului la resurse de echipamente şi transport;
- Sprijin pentru asistenţa consulară acordată cetăţenilor UE privind activităţile de protecţie civilă în situaţii de urgenţă în ţări terţe, dacă acest lucru este solicitat de către autorităţile consulare ale statelor membre.

Conform CPM, statele membre furnizează, în mod voluntar, informaţii generale relevante cu privire la *echipele de intervenţie* şi *experţii* care pot fi chemaţi să lucreze în cadrul *echipelor de evaluare şi/sau coordonare*, *modulele* şi alte mijloace de intervenţie pe care le pot pune la dispoziţie, actualizându-le prompt atunci când este necesar. Statele membre, care doresc, pot furniza informaţii şi despre capacităţile militare care ar putea fi folosite prin CPM pentru asistenţă în domeniul protecţiei civile.

Echipele de evaluare şi/sau coordonare se constituie din experţi şi un şef de echipă, selectaţi de comisie pe baza calificărilor şi experienţei dobândite în cadrul misiunilor desfăşurate prin CPM sau al operaţiunilor de asistenţă internaţională, precum şi a abilităţilor lingvistice.

Modulul, ca grupare a *„capacităţilor statelor membre care se poate autosusţine şi este autonomă, predefinită şi orientată pe sarcini şi necesităţi, sau o echipă mobilă operaţională a statelor membre care reprezintă o combinaţie de resurse umane şi materiale, care poate fi definită sub aspectul capacităţii sale de intervenţie sau prin sarcina (sarcinile) pe care le poate întreprinde”*[2], trebuie să aibă capacitatea de a fi constituit rapid, astfel încât să fie trimis în zona afectată în termen de 12 ore de la formularea unei cereri de asistenţă, fiind sub autoritatea unei persoane responsabile, să fie interoperabil cu alte module şi, de asemenea, să poată oferi asistenţă altor organisme ale UE şi/sau internaţionale, în special ONU.

Statele membre trebuie să asigure transportul oportun al asistenţei de protecţie civilă pe care o oferă prin intermediul mecanismului. Dacă solicită, pot beneficia pentru transportul forţelor şi mijloacelor, în anumite condiţii, de sprijinul Comisiei Europene.

Statul membru care este afectat de o situaţie de urgenţă şi anticipează o posibilă solicitare de sprijin prin intermediul CPM, notifică imediat acest fapt prin MIC pentru a permite Comisiei să informeze statele membre şi să activeze serviciile competente.

Statele membre care primesc cererile de asistenţă prin CPM trebuie să decidă în cel mai scurt timp dacă le pot da curs şi să informeze statul solicitant, direct sau prin intermediul MIC, menţionând şi aria de acoperire şi condiţiile asistenţei pe care o pot acorda. În cazul în care este informat numai statul membru solicitant, acesta va informa MIC pentru a se evita suprapunerea inutilă a eforturilor.

Conducerea intervenţiilor de asistenţă în situaţii de protecţie civilă este responsabilitatea statului solicitant care va stabili concepţia generală şi sarcinile diferitelor forţe de intervenţie, inclusiv a celor asigurate prin CPM. În cazul în care sunt solicitate şi trimise în teren echipe de evaluare şi/sau intervenţie, acestea vor facilita coordonarea între echipele de intervenţie şi vor asigura legătura cu autorităţile competente ale statului membru solicitant.

Intervenţiile în afara teritoriului UE, în caz de situaţie de urgenţă majoră, se pot desfăşura autonom sau ca o contribuţie la o intervenţie condusă de o organizaţie internaţională. Dacă solicitarea de asistenţă este transmisă prin MIC, *„statul membru care deţine Preşedinţia Consiliului Uniunii Europene asigură coordonarea generală a intervenţiilor de asistenţă în domeniul protecţiei civile, respectând rolul operaţional de coordonare al Comisiei”*[3].

Preşedinţia Consiliului Uniunii Europene asigură coordonarea politică şi strategică a utilizării CPM, în special când se pune problema facilitării şi gestionării crizelor prin intermediul acestuia şi când se solicită intervenţia în afara teritoriului UE.

Coordonarea operaţională a asistenţei prin CPM revine Comisiei, în strânsă cooperare cu Preşedinţia[4].

Cu acordul Preşedinţiei, Comisia poate să îndeplinească şi alte sarcini operaţionale. În strânsă cooperare cu Preşedinţia, Comisia poate să desemneze echipele de evaluare şi/sau coordonare.

Comisiei îi revine responsabilitatea instituirii normelor de punere în aplicare a CPM, privind resursele disponibile pentru intervenţie, MIC, CECIS, echipele de evaluare şi/sau coordonare, programul de instruire, modulele, sistemele de detectare şi alertă timpurie, resursele medicale, precum şi privind intervenţiile pe teritoriul UE sau în afara acestuia.

La propunerea Comisiei şi cu avizul Parlamentului European, Consiliul a adoptat, pe 5 martie 2007, ca manifestare a solidarităţii europene faţă de ţările afectate de urgenţe majore, *Decizia de instituire a unui instrument financiar de protecţie civilă (2007/162/CE, Euratom*) cu scopul de a îmbunătăţi eficienţa reacţiei în caz de urgenţe majore, măsurile de prevenire şi pregătire pentru toate tipurile de urgenţe, precum şi pentru a facilita cooperarea între statele membre în domeniul protecţiei civile. La adoptarea deciziei, Comisia a avut în vedere principiile economiei, eficienţei şi eficacităţii, precum şi faptul că asistenţa financiară poate fi acordată inclusiv persoanelor fizice.

Pentru realizarea protecţiei civile la nivelul UE, a fost instituit pentru perioada 1 ianuarie 2007 – 31 decembrie 2013 un instrument financiar de protecţie civilă, cu un buget iniţial de 189.800.000 euro, în temeiul căruia să se poată acorda asistenţă financiară, atât ca o contribuţie la îmbunătăţirea eficacităţii reacţiei în caz de urgenţe majore, în special în contextul Deciziei 2001/792/CE, Euratom, cât şi ca o contribuţie la îmbunătăţirea măsurilor de prevenire şi pregătire pentru toate tipurile de urgenţă, cum sunt dezastrele naturale şi cele provocate de om, actele teroriste, inclusiv terorismul cu mijloace chimice, biologice, radiologice şi nucleare, precum şi accidentele tehnologice, radiologice şi ecologice. Protecţia pe care trebuie să o asigure instrumentul financiar vizează în special persoanele, dar şi mediul şi bunurile, inclusiv patrimoniul cultural, în interiorul sau în afara UE, luând în considerare, de asemenea, nevoile specifice ale regiunilor izolate, ultra-periferice, insulare sau ale altor regiuni din UE.

Identificând o serie de probleme în funcţionarea celor două mecanisme europene în domeniul protecţiei civile – mecanica reactivă şi ad-hoc a cooperării în materie de protecţie civilă la nivelul UE ce limitează eficienţa, eficacitatea şi coerenţa răspunsului european în caz de dezastre; lipsa unor capacităţi esenţiale de

Colonelul Ioan NIŢICĂ deţine funcţia de inspector-şef la Inspectoratul pentru Situaţii de Urgenţă „Petrodava”, judeţul Neamţ şi este doctorand în Ştiinţe Militare şi Informaţii la Universitatea Naţională de Apărare „Carol I”, Bucureşti.

răspuns (lacune în materie de capacitate); soluţiile limitate şi procedurile anevoioase în domeniul transportului care reprezintă impedimente pentru o capacitate optimă de răspuns; nivelul limitat de pregătire; neintegrarea politicilor în materie de prevenire – Comisia Europeană a depus la Parlamentul European şi la Consiliul Uniunii Europene, pe data de 20.12.2011, o propunere de Decizie privind un mecanism de protecţie civilă al Uniunii prin care se doreşte înlocuirea Deciziei Consiliului privind mecanismul de protecţie civilă şi a Deciziei Consiliului privind instrumentul financiar de protecţie civilă cu o Decizie care reuneşte cele două documente într-un singur act juridic.

Propunerea vizează: sprijinirea, coordonarea şi completarea acţiunilor statelor membre în materie de protecţie civilă, cu scopul sporirii eficienţei sistemelor de prevenire, pregătire şi răspuns în caz de dezastre naturale şi provocate de om, de orice tip, în interiorul şi în afara Uniunii; creşterea securităţii cetăţenilor UE şi consolidarea capacităţii de rezistenţă la dezastrele naturale şi provocate de om; sprijinirea şi promovarea măsurilor de prevenire a dezastrelor pentru reducerea costurilor suportate de economia UE în caz de dezastre şi, în consecinţă, diminuarea obstacolelor care afectează creşterea economică; reducerea la minimum a impactului advers în plan social, economic şi de mediu al dezastrelor care pot afecta regiunile şi persoanele cele mai vulnerabile, contribuind astfel la o creştere mai sustenabilă şi favorabilă incluziunii; simplificarea prin reunirea într-un singur text a dispoziţiilor care privesc funcţionarea mecanismului şi cele care privesc finanţarea activităţilor din cadrul acestuia; punerea în aplicare a clauzei de solidaritate.

1.2. Legislaţie europeană cu relevanţă în domeniul protecţiei civile

Exceptând *Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 de instituire a unui mecanism comunitar de protecţie civilă (reformă) (2007/779/CE, Euratom*) şi *Decizia Consiliului din 5 martie 2007 de instituire a unui instrument financiar de protecţie civilă (2007/162/CE, Euratom*), prezentate mai sus, au relevanţă directă în domeniul protecţiei civile *Directiva Parlamentului European şi a Consiliului din 23 octombrie 2007 privind evaluarea şi gestionarea riscurilor de inundaţii (2007/ 60/CE)*, *Directiva Consiliului din 9 decembrie 1996 privind controlul asupra riscului de accidente majore care implică substanţe periculoase (96/82/CE)* şi *Directivei Consiliului din 21 decembrie 1988 privind apropierea actelor cu putere de lege şi a actelor administrative ale statelor membre referitoare la produsele pentru construcţii (89/ 106/CEE)*.

Scopul *Directivei privind evaluarea şi gestionarea riscurilor de inundaţii* este *„stabilirea unui cadru pentru evaluarea şi gestionarea riscurilor de inundaţii, cu scopul de a reduce consecinţele negative pentru sănătatea umană, mediu, patrimoniul cultural şi activitatea economică asociate cu inundaţiile”* pentru realizarea căruia stabileşte: un calendar al evaluării preliminare a riscului de inundaţii pe baza hărţilor bazinelor hidrografice, istoricului inundaţiilor şi consecinţelor acestora asupra sănătăţii umane, a mediului, a patrimoniului şi a activităţii economice, cu termen de finalizare 22 decembrie 2011; realizarea *hărţilor de hazard* şi *hărţilor de risc de inundaţii*; şi, întocmirea *planurilor de gestionare a riscurilor de inundaţii,* care vor avea în vedere toate aspectele gestionării inundaţiilor cu accent pe prevenire, protecţie, prognoze şi sisteme de avertizare, cu termen de finalizare 22 decembrie 2015. De asemenea, *Directiva privind evaluarea şi gestionarea riscurilor de inundaţii* cuprinde şi măsuri pentru coordonarea cu Directiva *Parlamentului European şi a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei (2000/60/CE)*, măsuri pentru informarea şi consultarea publicului, măsuri pentru aplicare, precum şi o structură a planurilor de gestionare a riscurilor de inundaţii.

Prin *Directiva privind controlul asupra riscului de accidente majore care implică substanţe periculoase*, denumită şi *Directiva SEVESO II*, se urmăreşte prevenirea *„accidentelor majore care implică substanţe periculoase”*, precum şi limitarea *„consecinţelor acestora pentru om şi mediu”*, astfel încât pe tot teritoriul UE să fie asigurat un înalt şi constant nivel de protecţie, cu costuri optime. Pentru aceasta, sunt stabilite substanţele şi cantităţile acestora care, deţinute de o entitate, o obligă la aplicarea prevederilor *Directivei* iar pentru o corectă înţelegere şi aplicare sunt definite noţiunile de *entitate*, *instalaţie*, *operator*, *substanţă periculoasă*, *accident major*, *pericol*, *risc* şi *depozit*. De asemenea, *Directiva* stabileşte obligaţiile generale ale operatorului, regulile de *notificare* asupra activităţii, regulile de întocmire a *politicii de prevenire a accidentelor majore*, modul de acţiune în cazul efectelor *„în lanţ”* (Domino), precum şi obligaţiile de întocmire a *raportului de securitate*.

Un punct important al Directivei Seveso II îl constituie stabilirea obligaţiei operatorului de a întocmi un *plan de urgenţă internă* şi a obligaţiei autorităţii competente, ce va fi stabilită de fiecare stat în parte (în cazul României a fost stabilit Inspectoratul General pentru Situaţii de Urgenţă), de a întocmi un *plan de urgenţă externă*, ce vor fi puse în aplicare atunci când se produce un accident major sau un eveniment necontrolat care, prin natura sa, are potenţialul de a duce la un accident major.

Directiva stabileşte ca prin activităţi de planificare urbană să se asigure *„distanţe adecvate între entităţile care intră sub incidenţa prezentei directive şi zonele rezidenţiale, zonele de utilitate publică şi zonele de o frumuseţe sau de un interes natural deosebit”*, ce informaţii se furnizează de către operator în cazul producerii unui accident major şi modalitatea de verificare, prin inspecţie sau alte forme de control, a respectării regulilor instituite.

Directiva referitoare la produsele pentru construcţii urmăreşte să garanteze că produsele pentru construcţii pot fi introduse pe piaţă numai dacă îndeplinesc condiţiile de utilizare şi cerinţele esenţiale:

1 – rezistenţă şi stabilitate mecanică,
2 – siguranţă în caz de incendiu,
3 – igienă, sănătate şi protecţia mediului,
4 – siguranţa utilizării,
5 –protecţia faţă de zgomote şi
6 – economia de energie şi izolarea termică.

[1] Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 de instituire a unui mecanism comunitar de protecţie civilă (reformă) (2007/779/CE, Euratom), în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene

[2] Ibidem, art. 3, pct. 5

[3] Ibidem, art. 8, pct. (2)

[4] Ibidem, ar. 8, pct. (4)

2. Structuri europene cu rol în asigurarea protecţiei civile

Comisia Europeană, în special prin Direcţia Generală de Ajutor Umanitar şi Protecţie Civilă, are drept obiectiv salvarea şi protejarea vieţilor omeneşti, dar şi a mediului şi a proprietăţii, prevenind şi alinând suferinţa umană şi apărând integritatea şi demnitatea populaţiilor afectate de dezastrele naturale sau provocate de om, produse pe teritoriul sau în afara UE. Mandatul Comisiei cuprinde asistenţa umanitară şi protecţia civilă, cele două instrumente principale de care dispune UE pentru a asigura acordarea rapidă şi eficace a ajutorului său umanitar persoanelor confruntate cu consecinţele imediate ale dezastrelor.

În cazul producerii unei situaţii de urgenţă majoră – *„situaţie care are sau poate avea efecte adverse asupra populaţiei, asupra mediului înconjurător sau asupra bunurilor şi care poate determina o solicitare de asistenţă”*[5] – care produce sau poate produce efecte transfrontaliere sau a iminenţei ameninţării acesteia, statul membru în care s-a produs situaţia de urgenţă notifică, fără întârziere, Comisia, precum şi celelalte state membre care pot fi afectate de situaţia de urgenţă.

Notificările se fac prin Centrul de Monitorizare şi Informare (MIC) şi/sau prin Sistemului Comun de Informare şi Comunicare în Situaţii de Urgenţă (CECIS).

MIC este centrul operaţional, accesibil 24 de ore din 24, 7 zile pe săptămână, al Mecanismului european de protecţie civilă. El este în curs de transformare pentru a deveni Centru European de Răspuns în caz de Situaţii de Urgenţă (ERC). Indiferent ce ţară a fost lovită de un dezastru şi este depăşită prin amploarea acestuia, că face sau nu parte din UE, poate solicita ajutorul prin MIC/ERC.

Pe timpul situaţiilor de urgenţă, MIC are trei importante sarcini, şi anume: este un centru de comunicaţii, furnizează informaţii şi asigură coordonarea răspunsului.

MIC acţionează ca un punct focal pentru schimbul de cereri şi oferte de asistenţă şi diseminează informaţii privind pregătirea şi răspunsul în domeniul protecţiei civile, statelor participante şi publicului larg. De asemenea, diseminează alerte de avertizare rapidă (MIC Daily) privind dezastrele naturale, atât specialiştilor, cât şi publicului larg.

MIC facilitează furnizarea de asistenţă europeană prin intermediul CPM. Acest lucru se realizează la două niveluri: la nivel decizional, prin echilibrarea nevoilor cu ofertele de ajutor, identificarea deficienţelor în furnizarea de asistenţă şi căutarea de soluţii şi prin facilitarea punerii în comun a resurselor, acolo unde este posibil, şi în zona de dezastru, prin desfăşurarea experţilor protecţiei civile europene pentru evaluare şi coordonare, atunci când este necesar.

CECIS este o aplicaţie Web ce facilitează comunicarea între MIC şi autorităţile naţionale, făcând ca răspunsul în caz de dezastre să fie mai rapid, mai eficace şi mai eficient, asigurând o mai bună protecţie cetăţenilor faţă de pericolele naturale şi tehnologice. Această interconectare va facilita schimbul de informaţii şi de experienţă între autorităţile de protecţie civilă, în scopul de a îmbunătăţi capacităţile acestora în toate fazele unei situaţii de urgenţă: prevenirea, pregătirea şi răspunsul.

Comisia Europeană, prin Centrul Comun de Cercetare (JRC) al Uniunii Europene a dezvoltat şi instrumente ce au un rolul de a monitoriza factorii de risc şi de furniza alerte. Acestea sunt EFFIS – *Sistemul european de informare privind riscul incendiilor de pădure* – şi EFAS – *Sistemul european de alerta în caz de inundaţii*.

[5] Decizia Consiliului din 8 noiembrie 2007 de instituire a unui mecanism comunitar de protecţie civilă (reformă) (2007/779/CE, Euratom), în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, art. 3, pct. 1

3. Strategii europene privind protecţia civilă

Strategia europeană de securitate – „O Europă sigură într-o lume mai bună” –, adoptată în 2003 ca element al politicii externe şi de securitate comune, urmăreşte să ofere un răspuns adecvat, bazat pe o acţiune comună, la riscurile, ameninţările şi provocările în materie de securitate. Într-o lume a ameninţărilor globale, UE consideră că securitatea, condiţie prealabilă a dezvoltării, depinde din ce în ce mai mult de un sistem multilateral eficient, bazat pe o societate internaţională mai puternică, pe instituţii internaţionale funcţionale şi o ordine internaţională guvernată de lege. Elementele centrale ale acestui sistem sunt reprezentate de dezvoltarea dreptului internaţional, bazat pe Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite şi pe dreptul internaţional umanitar, de relaţiile transatlantice, de organizaţiile regionale şi de cooperarea dintre acestea.

Deşi UE a înregistrat progrese în gestionarea crizelor, strategia îşi propune să dezvolte mecanismele unei intervenţii timpurii, rapide şi, după caz, energice, astfel încât să se evite urgenţele umanitare, fie că este

vorba de conflicte, de terorism, de dezastre naturale sau provocate de om şi, mai nou, de pandemiile moderne, dar şi de împuţinarea resurselor vitale, precum apa.

Strategia europeană de securitate, ce viza dimensiunea externă a securităţii, a fost completată în 2010 prin adoptarea de către Consiliul European a *Strategiei de securitate internă a UE*. Pentru a răspunde la riscurile şi ameninţările cu care se confruntă UE, inclusiv dezastrele naturale şi cele provocate de om, precum incendiile forestiere, cutremurele, inundaţiile şi furtunile, modelul european de securitate se confruntă cu diverse provocări, cum ar fi: îmbunătăţirea cooperării şi solidarităţii între statele membre; abordarea cauzelor insecurităţii şi nu doar a efectelor acesteia; stabilirea priorităţilor în materie de prevenire şi anticipare; recunoaşterea interdependenţei dintre securitatea internă şi cea externă în stabilirea unei abordări de „securitate globală" cu ţările terţe.

Pentru gestionarea dezastrelor naturale şi a celor provocate de om, care constituie ameninţări comune, cooperarea autorităţilor din domeniul protecţiei civile este esenţială, precum şi respectarea principiilor şi valorilor europene privind respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, statului de drept, democraţiei, dialogului, toleranţei, transparenţei şi solidarităţii. În prezent, sistemele de protecţie civilă reprezintă un element esenţial al oricărui sistem de securitate modern şi avansat.

Pe baza valorilor şi principiilor stabilite în tratatele UE, Strategia de securitate internă a UE stabileşte zece orientări pentru acţiune, în vederea garantării securităţii interne a UE, care, în domeniul protecţiei civile, urmăresc consolidarea răspunsului european în caz de dezastre prin: reducerea vulnerabilităţii în faţa dezastrelor printr-o abordare strategică de anticipare şi de prevenire a dezastrelor şi prin continuarea îmbunătăţirii nivelului de pregătire şi de reacţie, cu respectarea competenţelor naţionale; elaborarea unor orientări privind metodele de cartografiere a pericolelor şi riscurilor, pentru evaluări şi analize, precum şi o prezentare de ansamblu a riscurilor naturale şi a celor provocate de om pe care UE le-ar putea înfrunta în viitor; identificarea unor noi riscuri şi ameninţări, precum penuria de energie şi pandemiile; promovarea unei abordări integrate a etapelor diferite ale unei crize (prevenirea, reacţia şi redresarea) prin punerea în aplicare a asistenţei reciproce şi a solidarităţii europene; cooperarea internaţională.

În comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European şi Consiliul UE – *„Consolidarea răspunsului european în caz de dezastre: rolul protecţiei civile şi al asistenţei umanitare"* – se arată că tratatul de la Lisabona a oferit cadrul de a crea la nivelul UE o capacitate de răspuns în caz de dezastre „mai solidă, mai cuprinzătoare, mai bine coordonată şi mai eficientă", deziderat ce presupune *„consolidarea instrumentelor individuale de răspuns / intervenţie ale UE"* şi *„asigurarea coerenţei şi sinergiei între aceste instrumente, în beneficiul coerenţei răspunsului internaţional"*.

În viziunea Comisiei Europene, pentru dezvoltarea capacităţii europene de răspuns în caz de dezastre, ar trebui ţinut cont de următoarele principii directoare:

- UE ar trebui să fie în măsură să răspundă eficace şi într-un spirit de solidaritate la dezastrele care se produc atât în interiorul, cât şi în afara Uniunii;
- Capacitatea UE de răspuns în caz de dezastre ar trebui să poată gestiona toate tipurile de dezastre (naturale şi provocate de om, cu excepţia conflictelor armate) care suprasolicită capacităţile naţionale de răspuns şi fac necesară asistenţa UE;
- O abordare perfect coerentă a dezastrelor din afara UE va trebui să reunească diferitele elemente care ar putea fi, eventual, mobilizate (în funcţie de natura crizei), obiectivul fiind acela de a identifica şi mobiliza cele mai adecvate resurse pentru a răspunde oricărui tip de dezastru;
- Atunci când răspunde în mod specific nevoilor umanitare cauzate de dezastre care s-au produs în afara UE, asistenţa UE trebuie să ţină seama de *principiile umanitare*[6] convenite la nivel internaţional (umanitate, neutralitate, imparţialitate şi independenţă) şi de orientările în domeniu. O mai bună coordonare a UE va contribui la consolidarea rolului de coordonare centrală al ONU pentru situaţiile de urgenţă din ţările terţe;
- O abordare care asigură un echilibru între componenta de răspuns în caz de dezastre şi cea de prevenire şi de pregătire este cea mai bună cale de a răspunde ameninţărilor crescânde reprezentate de dezastre;
- O mai bună eficienţă a costurilor înseamnă căutarea unor modalităţi mai eficiente de furnizare a asistenţei.

Pentru un răspuns european în caz de dezastre mai eficace şi mai eficient, Comisia Europeană propune, în domeniul protecţiei civile, următoarele: crearea unei capacităţi europene de răspuns de urgenţă bazată pe resurse pre-angajate ale statelor membre şi pe planuri de contingenţă / pentru situaţii neprevăzute convenite în prealabil; o evaluare precisă şi în timp util a nevoilor pentru a permite luarea unor decizii avizate privind ajutorul; partajarea resurselor logistice pentru a fi mai eficace şi mai eficiente din punct de vedere al costurilor; asigurarea unui transport al resurselor coordonat şi eficient din punct de vedere al costurilor; precum şi utilizarea capacităţilor civile şi militare, dezvoltate în contextul politicii de securitate şi apărare comună a UE, în sprijinirea protecţiei civile şi a asistenţei umanitare, în special în cazul dezastrelor naturale de proporţii.

Pentru a asigura un răspuns mai coerent în caz de dezastre, Comisia Europeană propune crearea unui Centru european de răspuns pentru situaţii de urgenţă (ERC), operaţional 24 de ore din 24 şi care va răspunde de coordonarea componentei civile a răspunsului UE în caz de dezastre, precum şi sprijinirea rolului de coordonare centrală al ONU, în special al Oficiului ONU pentru coordonarea afacerilor umanitare (UNOCHA).

În ceea ce priveşte vizibilitatea răspunsului UE în caz de dezastre, instituţiile europene, împreună cu statele membre, trebuie să pună la punct o strategie de

comunicare care facă vizibile eforturile UE pentru proprii cetăţeni, pentru ţările în curs de dezvoltare beneficiare ale ajutorului şi pentru partenerii internaţionali.

Prevederile *Strategiei europene de securitate*, adoptată în 2003, *Consensul european privind dezvoltarea*, adoptat în 2005, precum şi *Consensul european privind ajutorul umanitar*, adoptat în decembrie 2007, angajează UE în sprijinirea reducerii riscului de dezastre în ţările în curs de dezvoltare. Având în vedere faptul că, în ultimii ani, accentul s-a mutat dinspre o abordare care viza în special răspunsul în caz de dezastre, spre punerea în aplicare a unor abordări globale în domeniul reducerii riscului de dezastre, precum şi pentru că UE nu avea un cadru strategic pe baza căruia să fie orientat ajutorul acordat ţărilor în curs de dezvoltare pentru reducerea riscului de dezastre, deşi este cel mai mare donator de ajutor din lume, Comisia Europeană, într-o comunicare către Parlamentul European şi Consiliul UE, a propus *Strategia UE de sprijinire a reducerii riscului de dezastre în ţările în curs de dezvoltare*, ale cărei obiective se vor realiza atât prin intermediul cooperării pentru dezvoltare, cât şi al ajutorului umanitar.

Deşi nu l-a adoptat în mod formal[7], Comisia Europeană sprijină punerea în aplicare a *Cadrului de acţiune de la Hyogo pentru perioada 2005-2015: consolidarea rezistenţei naţiunilor şi comunităţilor în faţa dezastrelor naturale*, urmărind concretizarea acestuia în acţiuni eficiente la nivel mondial, regional, naţional şi local.

În efortul de reducere a riscului de dezastre, UE va utiliza cele mai bune practici elaborate de Comisia Europeană şi de statele membre, referitoare la mediu, la schimbările climatice şi la protecţia civilă.

---

[6] Declaraţie comună a Consiliului şi reprezentanţilor guvernelor statelor membre reuniţi în cadrul Consiliului, a Parlamentului European şi a Comisiei Europene (2008/C 25/01), *Consensul european privind ajutorul umanitar*

[7] Numai guvernele pot adopta Cadrul de acţiune de la Hyogo.

CONCLUZII:

- *Uniunea Europeană (UE) este un actor-cheie în acordarea de ajutor de urgenţă victimelor dezastrelor naturale şi antropice, care promovează respectarea dreptului umanitar internaţional şi aderarea la acesta.*
- *Prin intermediul politicilor sale de ajutor umanitar şi de protecţie civilă, UE poate să demonstreze în mod concret angajamentul său faţă de sprijinirea persoanelor din interiorul şi din afara Uniunii care au nevoie de asistenţă în situaţii de extremă vulnerabilitate. Acest lucru contribuie la îndeplinirea unuia dintre obiectivele strategice ale acţiunii externe a UE, aşa cum este prevăzut în Tratatul privind Uniunea Europeană.*
- *Cooperarea în domeniul protecţiei civile în cadrul UE vizează protecţia populaţiei, mediului înconjurător, bunurilor şi patrimoniului cultural în situaţii de dezastre naturale sau tehnologice.*

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezultate ale unor cercetări în domeniu, opinii şi puncte de vedere ale unor specialişti din ţară, sau doctoranzi, masteranzi, din armată şi societate, implicaţi în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii
Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”
Redactor: Mirela ATANASIU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1842-8096; B: 0162/764/2013

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro